

УДК 130.3+140.8(008)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v057.2025.2>**О. М. Васильєв**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9270-7649>

аспірант кафедри філософії

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

СВІТОГЛЯДНИЙ СИНТЕЗ ЯК СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДИСОЦІАЦІЇ: ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПІДХІД У ПРАКТИКАХ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ

Постановка проблеми. Однією з найактуальніших філософсько-антропологічних проблем, породжених індустріальним переворотом, а також успадкованих постіндустріальним суспільством, було і залишається відчуження людини від власної праці, середовища та, врешті решт, від самої себе. Явище, назване психологами деперсоналізацією, не обмежується суто психологічним станом індивіда та імпліцитно розширюється на зовнішньо-об'єктивну діяльність, а отже перешкоджає продуктивним процесам життєтворчості особистості. Внаслідок накладання безлічі особистих та міжособистісних відчужень виникає соціокультурна дисоціація, яка стає не просто ознакою сучасності, а набуває характер глобальної антигуманізації (К. Леві-Строс, Ж. Дерріда, М. Фуко). Межа такого відчуження, на думку різних дослідників, проходить поміж робочим місцем та домом (З. Бауман), життєвим світом та соціальним середовищем (Ю. Габермас), мовою та світом (Л. Вітгенштайн) та іншими філософсько-антропологічними просторами. У рамках даної статі обмежимося соціокультурним виміром, пізнього індустріального та постіндустріального суспільства, а точніше розглянемо розщеплення людини в межах уявних та наявних обставин, станів та перспектив так званої Західної модерної культури. З урахуванням практико-методологічної орієнтації, полем дослідження буде людина, суб'єкт власної життєтворчості та світоглядно-ціннісна перспектива проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Крім згаданих представників Франкфуртської школи, структуралізму та постструктуралізму, проблеми відчуження та соціально-культурної кризи, розглядали антропологі, психологи, соціологи, філософи різних шкіл та напрямків, що засвідчує глобальний та всепроникний рівень проблеми. З. Бауман, передбачивши на зламі тисячоліть більшість соціальних проблем та викликів глобалізації XXI століття [1], проголошує настання вкрай нестабільного, невизначеного для особистості стану, коли вже не можна покладатися на соціальні інститути, що дарували відчуття стабільного життя нашим батькам [2]. Х. Роза, наслідуючи ідеї Е. Фромма, відзначає появу нових форм соціального відчуження, спричинені

явищем прискорення соціального часу, внутрішнім та зовнішнім тиском, якого зазнає особистість у гонитві за ефективністю та під впливом соціальної конкуренції [3] та пропонує стратегію подолання такого відчуження [4]. Схожу проблематику відзначає Б.-Ч. Хан, показуючи прямий зв'язок між появою суспільства втоми (вигорання) та тотальною установкою на позитивність, що спричиняє явище самоексплуатації людини [5]. Соціокультурна дисоціація, хоч і проявляється на соціальному та психологічному рівнях, не виникає на них. Ю. Габермас в своїх пізніх роздумах виражає стурбованість щодо поляризації сцієнтичного та релігійного світоглядів, та розмірковує над поверненням метафізики [6]. Низка наукових досліджень, а також художніх та науково-популярних робіт присвячені світоглядним витокам проблеми. Кен Вілбер у своїй міждисциплінарній праці «Коротка історія всього» [7] досліджує відмінності між різноманітними картинами світу, вибудовує ієрархічну структуру, здатну вмістити явища різних світоглядних порядків та застосовує методи інтегрального поєднання задля побудови холистичної картини світу, яка примиряє об'єктивне та суб'єктивне, індивідуальне та колективне, допускає співіснування усіх поглядів на реальність. «Дзен та мистецтво догляду мотоцикла» Роберта Пірсіґа [8] являє собою ґрунтовне філософське дослідження світоглядного розлому між раціональним та ірраціональним світобаченнями, що маскується під дорожній роман виховання. Пірсіґа можна вважати одним із предтеч вілберовської теорії, його прізвище згадується серед прибічників інтегрального підходу [8].

Мета і завдання статті. В даній статті буде здійснено пошук стратегій подолання соціокультурної дисоціації задля оптимізації практик життєтворчості особистості. На матеріалі філософсько-автобіографічного роману Р. Пірсіґа «Дзен та мистецтво догляду мотоцикла» буде розглянуто конфлікт між класичним (інтелектуальним) і романтичним (емоційним, передінтелектуальним) світобаченнями, та досліджено інтегральний підхід з метою пошуку стратегій відновлення цілісної картини світу та оптимальних моделей життєтворчості в подальшому.

Виклад основного матеріалу. Основним матеріалом для дослідження обрано роман Р. Пірсіґа «Дзен та мистецтво догляду мотоцикла» (далі ДМДМ), в якому поєднано ремінісцентний автобіографічний наратив та філософське дослідження метаестетичного феномену Якості, з котрим автор пов'язує основний світоглядний розлом свого часу. Одне з питань, що бентежать автора – це причина, за якою так зване мовчазне покоління (народжені в 1928–1945 рр.) розділилося на squares (переважна більшість традиціоналістів і конформістів) та hippie (дивакуваті бунтівники, котрі в своєму запереченні готові підтримати найабсурднішу ілюзію, аби тільки не бути як більшість). Таке розділення на культуру та (суб)контркультуру відоме, мабуть, кожному поколінню, й очевидно, що кожна з сторін недолюблює одна одну. Автора більше цікавлять загально світоглядні відмінності, тож він залишає поза дужками соціально-політичний аспект такого розподілу. Він відносить squares до тих, хто приймає та використовує раціональні підходи до життя – визначення та систематизація об'єктів, причинно-наслідкові зв'язки між ними мають для них принципове значення. В той час як hippie сприймають світ чуттєво, для них важливе безпосереднє враження й тонкі невимовні нюанси, а термінологічний бік питань викликає лише роздратування [8, с. 295–296].

Пірсіґ розглядає різницю між цими типами світосприйняття на прикладі різниці підходів до користування конкретним технічним засобом – мотоциклом. З одного боку є Оповідач, який з цікавістю і завзяттям заглиблюється в нюанси устрою і взаємодії між елементами мотоцикла та набуває практичних навичок його лагодження. З іншого боку – його супутники, подружжя Сазерленд, котрі демонструють своєрідне відторгнення, ідіосинкразію щодо власних транспортних засобів, і навіть несправного кухонного крану. Вони не мають бажання розрізняти функції та механіку дії, вчитися робити найпростіший ремонт, вважаючи, що цим мають займатися виключно спеціалісти. Можна було б назвати Оповідача технарем, а Сазерлендів гуманітаріями та й полишити справу. Але на думку Пірсіґа, відмінність між ними виявляє принципову різницю світоглядів. Сазерленди не сприймають техніку не через лінощі або нездібність загалом, – вони бажають втекти від самого розуміння світу пристроїв, якими вони, тим не менш, вимушені користуватися кожного дня. Називаючи світ технічних пристроїв *це все та система*, вони асоціюють технології з занепадом справжнього життя, силою смерті, при цьому навіть для втечі від цього світу вони використовують ті самі пристрої [8, с. 22–29]. Таке відношення само по собі не є ознакою девіантності або асоці-

альності, проте взяте в масштабі покоління, воно може вважатися ознакою дисоціативних процесів в суспільстві.

Іншим прикладом таких процесів у ДМДМ описані недолугі механіки, які відсторонено крутять гайки, слухаючи радіо та у результаті псують мотоцикл Оповідача. Вони не ототожнюють себе із тим що роблять, поводяться наче байдужі глядачі, відчужені від власної праці [8, с. 43–45]. Байдужому глядацькому відношенню до речей Пірсіґ протиставляє турботливе ставлення. Зовнішній бік цієї турботи має на увазі ремонт та необхідний технічний догляд, проте унікального сенсу додає саме особливе ставлення до речей як до квазіживих об'єктів. «Кожна машина має свою власну, унікальну особистість, що її можна визначити як загальний інтуїтивний результат усього, що ти про неї знаєш і до неї відчуваєш. [...] Саме ця особистість і є справжній об'єкт догляду мотоцикла» [8, с. 66].

Розбіжності у баченні реальності між Оповідачем та його супутниками наявно проявляються у ставленні до дрібної запчастини – прокладки, вирізаної з алюмінієвої пивної бляшанки. Оповідач бачить як цю саморобну прокладку можна застосувати і яку користь з неї добути, Сазерленд бачить як вона виглядає, і як не пасує вона до його брендового мотоцикла. Вимальовується конфлікт способів дивитися на реальність, і як наслідок способів впливати (або відмови впливати) на речі, вирішувати (або не вирішувати) певні життєтворчі задачі. Проте для конфлікту немає приводу, тому що «...існує дві реальності: одна – безпосереднього художнього сприйняття, друга – наукового пояснення в основі, і вони [...] не мають нічого спільного» [8, с. 81].

У наш час тотальної цифровізації та заміни багатьох механічних аналогових приладів їхніми цифровими відповідниками, а також відносною дешевизною нових моделей виробів, турботливе ставлення та догляд за предметами набули ще більш рідкісного статусу (ледь не дивацтва), ніж півстоліття тому, в описуваних Пірсіґом реаліях. Разом із цим проблема відчуження, втрати сенсу [9], кризи цінностей [10] та вигорання [5] постали в кардинально загрозливій формі. На думку сучасної дослідниці Р. Єтті соціально-психологічні аспекти є лише симптомами відчуження, тоді як ця проблематика має скоріш об'єктивне походження. Вона вбачає відчуження не у внутрішніх станах особистості, а в недосконалої соціальних інституцій та практик, котрі влаштовані таким чином, що людина не може співвіднести себе з ними, сказати що це її спосіб буття, її вчинок [11]. Схожим чином Пірсіґ підкреслює, що вся класична наукова парадигма побудована

таким чином, що відлякує від себе людей, які мають схильність жити власними враженнями та вподобаннями. «Те, що тобі до вподоби» – неважливе, оскільки воно складене з твоїх ірраціональних емоцій» [8, с. 309]. В сцієнтичній картині світу мають значення лише ті факти, що їх можна визначити та виміряти. Події внутрішньої дійсності називаються суб'єктивними у тому сенсі, що їх начебто не існує, та не приймається до уваги. Звідси починається криза освітнього процесу, де діти стандартизуються для зручності виробничого процесу, звідси, як наслідок особистісних розщеплень між хочу і можу, мрію і мушу, маю й існую, виникає дегуманізація соціальної діяльності, соціокультурна дисоціація.

Відчуження від власної праці, що виникла унаслідок відриву особистості від смислу власних трудових та творчих зусиль, можна вважати головною ознакою масштабної суспільної кризи індустріального та постіндустріального суспільства. Розмірковуючи про безглуздість заводської праці для окремого індивіда, Пірсіґ посилається на структуру, яка обумовлює такий стан речей, де заради виживання люди змушені робити те, що їм не цікаво, або навіть неприємно. Такий стан речей є певною структурою мислення, тобто певною усталеною конвенційною системністю. Пірсіґ стоїть на антилуддистських засадах, демонструючи, що не технології є причиною кризи сенсу, – вони лише наслідок, і якщо зруйнувати або заборонити певну технологію, то вона відновиться, в тій чи іншій формі, згідно потреб структури. Таке бачення можна порівняти з теорією габітуса соціолога П. Бурдьє [12].

«Люди приходять на завод і з восьмої до п'ятої мовчки виконують геть-чисто безглузді завдання, бо сама структура вимагає: так має бути [...] і якщо завод зруйнують, а раціональність, що породила його, залишать, вона просто створить новий завод» [8, с. 132–133].

Завод з наведеного прикладу є показовим холоном – ціло-частинкою, базовим структурним елементом з інтегральної теорії Кена Вілбера [7]. Згідно неї усі структури осяжного всесвіту складаються з нескінченної ієрархії холонів (холархія), при чому така будова притаманна як матеріальним об'єктам, так і концепціям, світоглядам, структурам. Кожен холон є одночасно цілим (на своєму ієрархічному щаблі) та частинкою (коли слугує для побудови холонів вищих щаблів). Для прикладу, одна з загальноприйнятих холархій – усталена біологічна таксономія від Життя у всьому його різноманітті, крізь Домен, Царство і так далі до Виду, Підвиду, Індивіду.

Згідно інтегральної теорії, всі холони володіють чотирма базовим здатностям: 1) зберігання власної структурної цілісності; 2) взаємодія та

об'єднання з іншими холонами рівня; 3) перевірення свого рівня, за рахунок набуття модусу елементу холона вищого рівня; 4) розпадання при неможливості доєднатися до холону вищого рівня. Клітина живого організму, якщо розглядати її як холон, певний час зберігає власну структуру, проте здатна об'єднуватися з іншими клітинами в процесі формування нових тканин, або відторгається організмом як чужеродна або відпрацьована [7, с. 35–40].

Чотирьохквadrантна схема К. Вілбера передбачає, що кожне явище реальності має внутрішній і зовнішній індивідуальні (інтенційне та поведінкове), а також внутрішній і зовнішній колективні (життєвий простір та соціальна структура) виміри [7, с. 88–97].

Повертаючись до питання технологій як водорозділу двох (принаймні) типів світоглядів та відповідно й моделей життєтворчості, розглянемо слід за оповідачем ДМДМ, відношення носіїв цих світоглядів до власного мотоциклу. Пірсіґ виводить два способи взаємодії з світом, дві моделі життєтворчості – романтичну та класичну. Вони не є цілковитими протилежностями, більш того вони «не збігаються, не підходять одна одній та й, по суті, практично не мають нічого спільного» [8, с. 82]. Але репрезентанти цих способів взаємодіють між собою в практичному вимірі життя, бачачи одні й ті самі явища в різних площинах.

Людям з романтичним баченням світу притаманна спонтанність, ірраціональність, натхненність, вивищення почуттів над фактами, мистецькості над науковістю, домінантність естетичної свідомості. Антитехнологічність притаманна їм не через те, що вони ненавидять технології, а тому що вони звикли бачити лише зовнішню сторону мотоцикла, тобто прилад, що слугує засобом пересування та певного, дещо романтизованого, ореолу або статусу. При виникненні будь-яких несправностей романтик шукає спеціаліста з ремонту, якого потайки вважає людиною приземленою, а його працю механічною та антиестетичною. Мотоцикл робить романтика учасником захоплюючої подорожі, допомагає втекти від технологізованого бездушного світу, при цьому романтик заплющує очі на беззаперечний факт належності мотоциклу до цього самого світу.

Якщо помістити людину романтичного бачення світу в чотирьохквadrантну систему координат (Рис. 1), можна побачити, що вона відносить мотоцикл зокрема і технології в цілому до нижнього правого квадранту, тобто до сфери зовнішнього, загального, такого що скоріш має відношення до певної системи, аніж до індивідуального простору. При цьому саме так зване романтичне ставлення до світу відноситься до діа-

гонально протилежного квадранту, де превалює інтенційне, суб'єктивне, суто індивідуальне. Тут ми бачимо розбіжність між цінностями, що приаманні світогляду певного суб'єкта та об'єктом або явищем, що сприймається як таке, що цим цінностям не відповідає (технології посягають на індивідуальність).

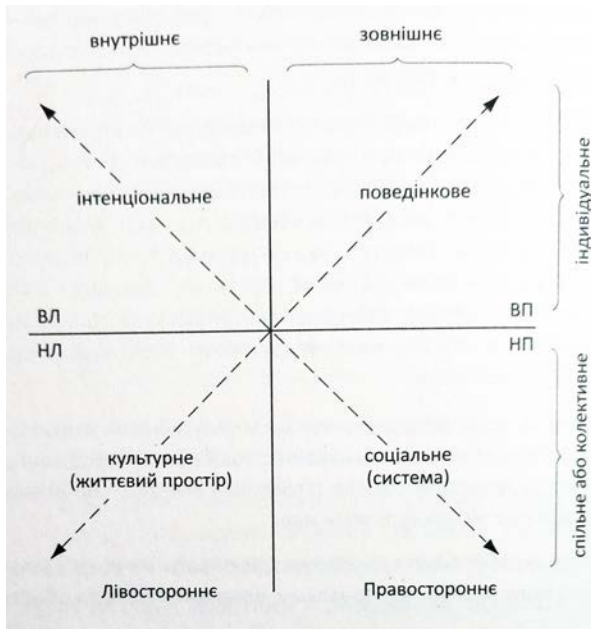

Рис. 1. Чотири квадранти як холархічна система координат за К. Вілбером

Класичне бачення передбачає раціональність, контроль, упорядкованість, послідовність, аналіз, прорахунок, здатність до кропіткої, нудної але корисної праці. Згідно нього мотоцикл це «система концепцій, виражена в металі» [8, с. 133]. Тобто, для класичного бачення, що досліджує форми-підвалини явищ, форма мотоцикла не має особливого значення, вона така (і саме така) лише тому що це необхідно для правильного функціонування, яке обумовлено об'єктивними законами фізики та механіки, які в свою чергу є ні чим іншим як плодами людського мислення. Система концепцій, до якої зводиться будова і функції мотоцикла виражається в інтегральному підході Вілбера лівим нижнім квадрантом – інтерсуб'єктивним, культурним, внутрішнім, проте на колективному рівні. Ставлення класичного розуму до приладу описується верхнім правим квадрантом – об'єктивне, проте персоналізоване ставлення, де кожен окремий мотоцикл має власну майже особистість.

В який спосіб можна подолати непорозуміння між класиком та романтиком, соціокультурну дисоціацію, що має корені в неспівпадінні світоглядів?

Мета інтегрального підходу Вілбера – випрацювати світобачення, яке дозволяє бачити будь-яке явище матеріального чи то ідеального світу, з усіх позицій та на всіх вимірах холархії. Згідно такого бачення не існує нічого ізолюваного, абсолютно незмінного та однозначно об'єктивного або суб'єктивного. Вілбер визначає еволюцію (в космічному сенсі) як бергсонівський процес «творчого проникнення в нове», і саме на цьому базується методологія інтегрального підходу.

Відомо, що до певного часу давньогрецьке техне, що означало майстерність у виробленні речей, містило у собі технічне та мистецьке, тобто розрізнення між ними не існувало. Приблизно за часів Ренесансу технічне стало асоціюватися з раціональним, корисним, об'єктивним а мистецьке з ірраціональним, розважальним, суб'єктивним. Намагаючись пояснити компанії митців у чому полягає турботливе обходження з технікою, а студентам правильний алгоритм написання якісного есею, оповідач ДМДМ натикається на феномен Якості. Дослідивши Якість як дещо, що не є об'єктивним (через неможливість дати точне визначення та виміряти кількісно), та не є суб'єктивним (через неможливість досягнути), він дійшов висновку, що Якість є чимось третім, а саме тим, що породжує об'єктивність та суб'єктивність, матерію та свідомість. Він відкинув порівняння Якості з гегелівським Абсолютом, натомість співвідніс її з поняттям Дао давньокитайської філософії. «Це явище, в якому суб'єкт починає усвідомлювати об'єкт. А через те, що без об'єктів не може бути суб'єктів, бо об'єкт пробуджує самосвідомість суб'єкта, Якість – це таке явище, при якому стає можливим усвідомлення і об'єкта, і суб'єкта» [8, с. 317]. Це холон більш глибокого, базового рівня, частинками якого є об'єктивність і суб'єктивність. Вілбер говорить про те саме, посилаючись до еволюції духу Шеллінга: «...природа – не єдина реальність, і розум – не єдина реальність. Дух – єдина реальність [...] Якщо природа – це об'єктивний Дух, то розум – суб'єктивний Дух» [7, с. 330]. І Пірсіг, і Вілбер приходять до висновку що Дух (Якість, Будда, Дао) – це процес творення, що ніколи не переривається.

Та як це відноситься до практичного виміру соціокультурних практик життєтворчості? Вислів, що примиряє класичний та романтичний світогляди, оповідач Пірсіга начебто знаходить в японській інструкції, і він промовляє наступне: «Складання японського велосипеда потребує неабиякої душевної рівноваги» [8, с. 217]. Цей вислів має на увазі єдність об'єкта і суб'єкта, «підґрунтя сприйняття Якості, вище за класичну та романтичну Якість, [що] їх обидві об'єднує» [8, с. 388–390] та складається зі спокою на фізичному, розумовому та ціннісному

рівнях. Вілбер пояснює що цей стан «не досвід, якого ви досягаєте через зусилля; це передумова досвіду» [7, с. 254]. Стан душевної рівноваги, або безпосереднього сприйняття Якості нівелює всіляке відчуження. Це анти-відчужений стан самоусвідомлення, що «може виникати у монаха під час молитви, у солдата під час важкого бою, у токаря, що знімає останню стружку в одну десятитисячну сантиметра» [7, с. 389]. Таку єдність тіла, розуму та наміру, уникаючи містицизму, можна назвати станом професіоналізму, або ж захопленості своєю справою.

Основний принцип інтегрального підходу – All Quadrants All Levels (всі квадранти, всі рівні) має на увазі, що кожен процес проявляється в інтенційному, поведінковому, культурному та суспільному вимірах, а також, що мікро взаємодіє з макро на всіх рівнях комплексно й одночасно. А отже, культивування особистістю стану сприйняття Якості, буде мати наслідки в індивідуальному, груповому, культурному, загально-суспільному просторах.

Висновки. Антиномія між об'єктивним і суб'єктивним, свідомістю та матерією, предметною та саморефлексивною світоглядними установками (за К. Ясперсом), в постіндустріальному суспільстві проявилася у протиставленні наукового і романтичного світобачень та загострилась в виробничому, суспільному та приватному просторах. Людина зазнала повсюдного відчуження, що в глобальному сенсі можна трактувати як соціокультурну дисоціацію. Своєрідне дослідження такого стану описав Р. Пірсіг в романі «Дзен та мистецтво догляду мотоцикла», де він розробив метафізичну ієрархію, де джерелом об'єктивного та суб'єктивного постав безперервний творчий процес – Якість. Проаналізувавши це дослідження із застосуванням інтегральної методики AQAL К. Вілбера, отримано висновок, що для подолання соціокультурної дисоціації, викликаной станами відчуження, варто розвивати практики життєтворчості, націлені на досягнення сприйняття Якості – недуального сприйняття об'єкта і суб'єкта, що в практичному сенсі проявляється як стан врівноваженої професійної активності, збалансованості тіла, розуму та ціннісних орієнтацій.

Література

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / пер. з англ. І. Андрущенко. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.

2. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності / пер. з англ. А. Марчинського. Київ : Критика, 2013. 176 с.

3. Rosa H. Social acceleration: a new theory of modernity. New York: Columbia University Press, 2013. 512 p.

4. Rosa H. Resonance: a sociology of our relationship to the world. Cambridge; Hoboken, NJ: Polity Press, 2019. 450 p.

5. Han B.-Ch. The burnout society. Stanford, CA: Stanford University Press, 2015. 72 p.

6. Habermas J. Between naturalism and religion: philosophical essays. Cambridge; Malden, MA: Polity Press, 2008. 344 p.

7. Вілбер К. Коротка історія всього / пер. з англ. М. Климчука. Львів : Terra Incognita, 2020. 400 с.

8. Пірсіг Р. М. Дзен і мистецтво догляду мотоцикла. Дослідження цінностей / пер. з англ. А. Асман. Київ: КМ-Букс, 2018. 560 с.

9. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойської. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 160 с.

10. Фромм Е. Мати або бути? / пер. з англ. Г. Яновська. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 304 с.

11. Jaeggi R. Alienation. New York: Columbia University Press, 2014. – 274 p.

12. Бурдьє П. Практичний глузд / пер. з фр. О. Йосипенко, С. Йосипенка, А. Дондюка. Київ : Український Центр духовної культури, 2003. 503 с.

Анотація

Васильєв О. М. Світоглядний синтез як стратегія подолання соціокультурної дисоціації: інтегральний підхід у практиках життєтворчості. – Стаття.

Метою статті є пошук стратегій подолання соціокультурної дисоціації задля оптимізації практик життєтворчості особистості. В статті розглянуто проблематику соціокультурної дисоціації, що виникає як наслідок глобального розповсюдження феномену відчуження і у практичному вимірі проявляється у зниженні здатності особистості до усвідомленої життєтворчості. Умови пізньомодерного суспільства формують стан радикальної нестабільності, за якого традиційні світоглядні установки знецінюються, а соціальні інститути, що ними послуговуються, втрачають свою регулятивну функцію. При цьому внутрішній досвід людини повсюдно переживається як фрагментований і суперечливий. Пропонується теза, що соціальні та психологічні чинники соціокультурної дисоціації мають світоглядні витоки, пов'язані з домінуванням редукціоністських способів мислення та розривом між раціональним і чуттєвим, інтелектуальним та екзистенційним. На матеріалі філософсько-автобіографічного роману Роберта Пірсіга «Дзен та мистецтво догляду мотоцикла» проаналізовано конфлікт між класичним (раціональним, інтелектуальним) та романтичним (ірраціональним, емоційним) світобаченнями як симптом глобального соціокультурного розлому. Показано, що запропонований Пірсігом спосіб мислення передбачає можливість інтеграції цих полюсів. У статті доводиться, що інтегральний підхід (AQAL), концептуально розроблений Кеном Вілбером і емпірично обґрунтований у праці Пірсіга, відкриває перспективу відновлення цілісної картини світу через поєднання об'єктивного й суб'єктивного, індивідуального та колективного світосприйняття. Зроблено висновок, що застосуванням інтегральної методики

задля досягнення стану сприйняття Якості, що в практичному сенсі проявляється як стан врівноваженої професійної активності, збалансованості тіла, розуму та ціннісних орієнтацій, може слугувати підґрунтям для формування більш стійких і гармонійних моделей життєтворчості в умовах сучасних соціокультурних викликів.

Ключові слова: людина, життєтворчість, моделі життєтворчості, світогляд, відчуження, соціокультурні синтети, інтегральний підхід, холізм.

Summary

Vasyliov O. M. Worldview synthesis as a strategy for overcoming sociocultural dissociation: the integral approach in life-creation practices. – Article.

The aim of the article is to explore strategies for overcoming sociocultural dissociation in order to optimize practices of personal life-creation. The article examines the problem of sociocultural dissociation as a consequence of the global spread of the phenomenon of alienation, which in practical terms manifests itself in a reduced capacity of the individual for conscious life-creation. The conditions of late modern society generate a state of radical instability in which traditional worldview frameworks lose their value, while the social institutions based on them forfeit their regulatory function. As a result, individual inner experience is increasingly perceived as fragmented and contradictory. The article advances the thesis that the social and psychological factors of sociocultural dissociation

have deeper worldview origins associated with the dominance of reductionist modes of thinking and a rupture between rational and sensuous, intellectual and existential dimensions of experience. Drawing on the philosophical-autobiographical novel «Zen and the Art of Motorcycle Maintenance» by Robert Pirsig, the study analyzes the conflict between classical (rational, intellectual) and romantic (irrational, emotional) worldviews as a symptom of a broader sociocultural rupture. It is shown that Pirsig's mode of thinking presupposes the possibility of integrating these opposing poles. The article argues that the integral approach (AQAL), conceptually developed by Ken Wilber and empirically substantiated in Pirsig's work, opens up the prospect of restoring a holistic picture of the world through the integration of objective and subjective, individual and collective modes of perception. It is concluded that the application of the integral methodology aimed at attaining a state of Quality perception, which in practical terms manifests as balanced professional activity, harmony of body and mind, and coherence of value orientations, can serve as a foundation for the formation of more resilient and harmonious models of life-creation under contemporary sociocultural challenges.

Key words: human being, life creation, models of life creation, worldview, alienation, sociocultural syntheses, integral approach, holism.

Дата надходження статті: 04.11.2025

Дата прийняття статті: 20.11.2025

Опубліковано: 30.12.2025